

פיתרון בחינת בגרות בהיסטוריה ב' (תוכנית חדשה)

מועד קיץ תש"ע

1. א. ביטויי הטרור המתוארים בקטע :

- טרור פסיכולוגי – יצירת תרבות של הלשנות לשלטון שגרמו למעצרים. תרבות ההלשנות יצרה אווירה של פחד מתמשך.
- טרור פיזי – חטיפות של אזרחים לבתי הסוהר או למטרות חיסול, ללא משפט והפתעה מוחלטת.
- טרור חוקי – מתן תוקף חוקי לאנשי השלטון לאסור ולהעניש אזרחים. הטרור שימש את השלטון הטוטליטרי:
 - ככלי למימוש האידיאולוגיה
 - למניעת אפשרות של אופוזיציה או התנגדות לשלטון.
 - להטלת צנזורה על אמצעי התקשורת ומניעת תעמולה כנגד השלטון.
 - להטלת פחד על האזרחים על מנת ליצור שליטה על כל תחומי החיים במדינה.

1. ב.

אידיאולוגיה אחת – מטרתו של השלטון הטוטליטרי ליישם את עיקרי האידיאולוגיה במדינה. האידיאולוגיה מציגה אידיאל מסוים / חזון של השלטון. אין במדינה מקום לאידיאולוגיות נוספות. לשלטון יש זכות לרמוס זכויות אדם ואזרח על מנת לממש את האידיאולוגיה.

מפלגה אחת – מפלגה חוקית אחת, שאר המפלגות מחוץ לחוק. תפקידה לשרת את האידיאולוגיה. בראשה עומד מנהיג אחד בעל סמכויות בלתי מוגבלות. המפלגה היא השלטון במדינה ושליטתה מתפרשת על כל תחומי החיים של האזרחים.

פולחן אישיות – האדרת שמו ודמותו של המנהיג. הרמתו מעם לרמה של אדם בעל כוחות על טבעיים עד למעמד של אל (דתי). אמצעי התעמולה משרתים מטרה זו על ידי העמדת פסלים, הצבת תמונות ענק, שכתוב ההיסטוריה להאדרת שמו של המנהיג ומערכת החינוך מעצבת את הסגידה לדמותו של המנהיג הניצב בראש האומה.

2. א. עמדת הנהגת יהודי גרמניה:

עד 1935 – אמירה ברורה כנגד ההגירה מגרמניה מתוך אמונה שהמדיניות האנטישמיות היא עניין זמני. השוואה בין הגירה לחוסר נאמנות והצדקת ההאשמה של חוסר נאמנות יהודית לגרמניה.

חוקי נירנברג 1935 – שינוי בהתנגדות של מנהיגי קהילה ביחס להגירה משטח הרייך ומגרמניה. הבנה שהמצב עלול להידרדר / המנהיגות נשאר בגרמניה מתוך מחויבות לקהילה.

ליל הבדולח 1938 – אמירה ברורה ישי לעזוב את שטח הרייך הגרמני.

פעולות שנקטה ההנהגה:

- פנייה לבתי המשפט בגרמניה על מנת לשנות את החקיקה האנטישמית (האגודה המרכזית)
- הקמת "עליית הנוער" המטרה להעלות יהודים לא"י.
- הקמת הנציגות הארצית בהנהגת הרב ליאו בק – סיוע סוציאלי / חינוכי / תרבותי / כלכלי ליהודים בשטח גרמניה.

2. ב. הנשיא רוזוולט כינס את ועידת אוויאן במטרה לדון בבעית הפליטים היהודים

בגרמניה.

טיעונים של נציגי מדינות שהשתתפו בוועידה:

- נציגי אוסטרליה – טענו שהמדינה לא יכלה לעודד הגירת פליטים לשטחה היות שאין בכוונתה לייבא בעיית גזענות.
- נציגי הרפובליקה הדומיניקאנית – הסכימו לקבל כ – 100 אלף יהודים, בתנאי לעזרה ביצירת תנאים לקליטתם.
- נציגי קנדה – הסכימו לקלוט יהודים בעלי הבנה בתחום החקלאות בכדי לקדם ענף זה.

3. א. צעדים המבטאים הקצנה במדיניות החוץ של גרמניה:

- האנשלוס – סיפוח אוסטריה לשטח הרייך – הפרה בוטה של חוזה ורסאי.
- חיזוק גרמניה – הגדלת שטח הרייך וסיפוח הצבא האוסטרי לצבא הגרמני.
- סיפוח חבל הסודטים וכיבוש צ'כוסלובקיה – באישור ועידת מינכן.
- חיזוק גרמניה: סיפוח של ביצורי גבול משוכללים / מכרות פחם / תעשיות טקסטיל / כלי מלחמה: מטוסים, מפעלי נשק / סיפוח 3 מיליון גרמנים לשטח הרייך.
- הסכם ריבנטרופ מולוטוב – הסכם רוסי – גרמני.
- חיזוק גרמניה: מניעת פתיחת חזית מזרחית / יצירת הסכם צבאי עם מעצמה בקנה מידה של ברה"מ / הסכמה הדדית וחוסר תגובה רוסי לכיבוש פולין.

3. ב. מדיניות הפיוס – חוסר תגובה לתוקפנות הגרמנית מצד בריטניה וצרפת בשנות ה 30 של המאה ה 20.

מניעים למדיניות הפיוס הבריטית:

- מצב כלכלי קשה – חוסר אפשרות לצאת למלחמה כנגד הגרמנים.
- אמונה של המנהיגות (צ'מברלין) שחוזה ורסאי מוגזם ויש לעשות בו שינויים לטובת גרמניה.
- פחד מהתפשטות הקומוניזם הרוסי לעבר אירופה – חיזוק גרמניה במטרה שתהווה מחסום ראשון בפני תקיפה רוסיית לעבר המערב.

4. א. השפעת מבצע ברברוסה על מהלך המלחמה:

- יצירת חזית שנייה (מזרחית) לגרמנים.
- הפרת מאזן הכוחות : כניסה של מעצמה בסדר גודל של ברה"מ למלחמה לטובת מדינות הברית.

הסיבות להתחלת הרצח ההמוני של היהודים במהלך המבצע :

- האשמה כפולה ביחס ליהודים – היותם גזע נחות ובנוסף היותם קומוניסטים.
- ניקוי מרחב המחיה – הגשמת הסדר החדש באזור הכיבוש על ידי רצח היהודים.
- מספר היהודים – חוסר יכולת של הצבא הגרמני הלוחם בחזית הגרמנית להעביר את היהודים הרוסים לפולין או לרכז אותם בברה"מ בשל מספרם הרב (כ – 4 מיליון).

4. ב. הטבלה מבטאת את הטוטליות של הפיתרון:

- כיתוב מדוייק של מספר היהודים בכל מדינה ומדינה.
- הכללת מדינות שיש בהן ריכוז קטן של יהודים כמו אבלניה (200).
- פיתרון כללי – הטבלה מראה בברור את מספר היהודים המיועד להשמדה – 11 מיליון – כלומר פיתרון סופי המיועד למחוק את היהדות ממפת העולם.

5. א. מטרת הנאצים בכיבוש תוניסיה

- ניסיון למנוע מארה"ב להשתלט על מדינות צפון אפריקה. זאת לאחר שארה"ב השתלטה על מרוקו ואלג'יר.

צעדים שנקטו הנאצים כנגד היהודים בתוניס:

- הטלת קנסות על הקהילה היהודית.
- ריכוז היהודים במחנות כפייה.
- איסור על העסקת יהודים במשרות ציבוריות.
- שילוח מנהיגים יהודים למחנות ההשמדה (נדיר)

5. ב. הנמקה מדוע קורות יהודי תוניסיה הינם חלק מהשואה:

- תקופת הזמן חופפת לתקופת השואה במדינות אירופה.
- היהודים בתוניס חוייבו לענוד טלאי צהוב.
- היהודים בתוניס נלקחו למחנות כפייה.
- הנמקה מדוע קורות יהודי תוניסיה אינם חלק מהשואה:
- לא קמו בתוניס מחנות השמדה. רוב היהודים שרדו את תקופת המלחמה.
- קציני האס אס לא נכחו במחנות הכפייה והשאירו את השליטה במחנות למשתפי הפעולה.
- רק היהודים העניים ומיעוטי יכולת נלקחו למחנות הכפייה.
- היחס כלפי היהודים במחנות הכפייה היה טוב יותר מאשר היחס ליהודי אירופה במחנות העבודה ובמחנות ההשמדה.

6. א. הסיבות לצאת למרד:

- מסר לדורות היהודים הבאים על התנגדות היהודים לנאצים במהלך השואה.
- מוות בכבוד – מוות תוך כדי לחימה על החופש של היהודים להתקיים.

נימוקים כנגד יציאה למרד:

- פחד מעונש קולקטיבי במצב בו המרד ייכשל.
- הפסד ידוע מראש - סיכויים נמוכים להצלחה בלחימה מול הצבא הגרמני.
- תקווה להחזיק מעמד בתוך גבולות הגטו עד הגעת צבאות הברית.

6. ב. הדרישות של מחברי הכרוז:

- לא להאמין לתעמולה השקרית על פיה היהודים נלקחו למחנות עבודה ולא למחנות השמדה.
- לא לסייע למשתפי הפעולה עם הנאצים.
- לא לעלות לקרונות רכבות המוות, אלא למות בכבוד תוך כדי התנגדות להישלח להשמדה.

ייחודיותו של המרד בגטו ורשא:

- תמיכה של כל יושבי הגטו ביציאה למרד.
- הצלחה בעיכוב הגרמנים ופגיעה בחיילים הגרמנים הפושטים על הגטו.
- המרד החזיק מעמד לאורך כמה שבועות בו גילו המורדים אומץ ועמידה איתנה מול הנאצים.
- המורדים ערכו פעולות מקדימות והכנה של הגטו לקראת המרד: בניית בונקרים / אגרות תרופות / איסוף נשק חם וקר.

7. א. עמדת בריטניה כלפי היהודים העקורים:

- הצהרת בוויין – חוסר נכונות לאפשר עלייה והתיישבות יהודית בא"י והפרדה מוחלטת של בעיית היהודים העקורים באירופה ושאלת א"י. העמדה הבריטית סברה כי היהודים העקורים צריכים להשתלב בחזרה באירופה לאחר הפלת השלטון הנאצי האנטישמי.
- עמדת ארה"ב כלפי היהודים העקורים:
- דוח הריסון – הסכמה לעלייה של כ – 100 אלף יהודים לא"י ונתינת אפשרות לרכישת קרקעות בא"י.
- שיקולי בריטניה – אחריות כלפי שני הצדדי בעימות היהודי – ערבי / חוסר רצון להסתכסך עם מדינות ערב על ידי מדיניות פרו יהודית / המך השליטה בא"י על ידי סגירת השערים.
- שיקולי ארה"ב – שיקול הומני – סיוע לעקורים לאחר השואה / שיקול כלכלי – מחנות העקורים היוו נטל על כלכלת ארה"ב / גיוס הקולות היהודים (על ידי טרומן) לטובת הבחירות בארה"ב.

8. ב. הסיבות להגברת המעורבות של יהודי ארה"ב במצב היהודים העקורים:

- תחושת אשם – בגלל האדישות שגילו במהלך המלחמה.
- רצון לשקם את ניצולי השואה במדינה ריבונית יהודית.
- זוועות השואה – השפיעו על הבנת יהדות ארה"ב בנחיצותה של הקמת מדינה יהודית.

פעולות הממחישות מעורבות:

- פעילות ארגון הג'ויינט – סיוע הומניטרי, כלכלי ונפשי ליהודים במחנות העקורים.
- פעילות מדינית – הפעלת לחץ על הממשל האמריקאי להתייחס ולסייע ליהודים העקורים ולהקמת המדינה היהודית.
- סיוע כספי – בארגון עלייה וברכישת אוניות לשם העפלה לא"י.

8. א. עמדתו של בן גוריון:

התנגדות למדיניות בריטניה ושאיפה להקים מדינה עצמאית יהודית בא"י על ידי מאבק ללא פשרות ופתיחת שערי א"י.

פעילויות היישוב בשנים 1945 – 1947 :

ארגון העלייה לא"י על ידי ספינות מעפילים חוקיות ולא חוקיות – סיפור אוניית אקסודוס.
התיישבות בכל חלקי א"י על מנת לתפוס שטח לקראת תוכנית חלוקה אפשרית של הארץ – פרשת ברייה / הקמת 11 הנקודות בנגב.

ב. לאחר פירוק תנועת המרי העברי התפצל המאבק של היישוב היהודי כנגד הבריטים לשני

סוגי מאבק:

מאבק צמוד – הצמדות לפעולות הבריטים בעלייה והתיישבות על ידי ארגון ההגנה.
מאבק רצוף – התנגדות אלימה ורצופה למדיניות הבריטים עד יציאתם מהארץ על ידי ארגון האצ"ל וארגון הלח"י.

9. תוכנית ד' – תוכנית לחימה של הנהגת היישוב במהלך מלחמת העצמאות. מטרת התכנית ליצור שינוי כיוון לאחר כישלון שיטת השירות ומחיר הדמים הגבוה שגבתה הלחימה עד שלב זה. מהותה של התכנית היא לקיחת היזמה לידיים של היהודים והרחבת הלחימה מעבר לשטח שניתן בתכנית החלוקה.

קשיים להם ניסתה התכנית לתת מענה:

- פריצת הדרך לירושלים
- השתלטות על ערים מעורבות.
- סיוע ליישובים מבודדים
- השתלטות על תחנות משטרה בריטיות טרם עזיבתם את הארץ .
- תפיסת משלטים לאורך הדרכים.

9. ב.

טיעונים בעד הכרזת העצמאות:

- ניצול ההזדמנות מחשש שהאו"ם יבטל את תכנית החלוקה.
- יצירת תכלית להמשך הלחימה.
- הקניית סמכויות למוסדות הנהגה של מדינה ריבונית כמו: גיוס חובה, רכישת נשק, שליטה בעלייה היהודית לא"י.

טיעונים נגד ההכרזה:

- דרישת ארה"ב לדחות את מועד ההכרזה.
- ההכרזה תגרום לפלישה מיידית של כוחות מדינות ערב – כוחות צבא מאורגנים וחזקים.

10. א. סיבות להחלטה על פתיחת מלחמת ששת הימים:

- המצרים ריכזו כוחות בסמוך לחצי האי סיני.
- שיקול כלכלי – חוסר יכולת לגייס מילואים בהיקפים גדולים במצב של תקיפה מצרית. (לא מקטע הקריאה)
- סגירת מצרי טיראן – חסימת הגישה לנמל אילת על ידי המצרים.
- בקשה לפנות את כוחות האו"ם מרצועת עזה על ידי נאצר, נשיא מצרים.

10 ב. השפעות מלחמת ששת הימים על ישראל:

- חברתית – יצירת אופוריה – תחושת כוח מוגזמת בקרב ההנהגה והאזרחים בישראל לאחר הניצחון המוחץ במלחמה.
- כלכלי – שגשוג כלכלי של המשק הישראלי בשל תרומות יהדות העולם / גידול בתעסוקה / צמצום האבטלה / הגדלת כוח הקנייה במשק.

11. א. סיבות להפתעה בפרוץ מלחמת יום הכיפורים:

- הקונספציה – תפיסת עולם מוטעית של הנהגת המדינה לפיה קיימת סבירות נמוכה ביחס לאפשרות של מתקפה ערבית על המדינה.
- הטעיה של מדינות ערב – סוריה ומצרים הסתירו את כוונתן לצאת למלחמה והחצינו את חוסר מוכנותן ליציאה התקפה.

ב. השפעות של מלחמת יום הכיפורים:

כלכלית – תלות של מדינת ישראל בארה"ב.
חברתית – חוסר אמון של האזרחים בהנהגת המדינה ובמפקדי צה"ל.
פוליטית – חילופי שלטון בישראל בבחירות – עליית מפלגת הליכוד לשלטון.
במישור הבינלאומי – כריתת הסכם שלום עם מצרים בשנת 1977.

12. א. גל עלייה מאתיופיה

גורמים לעלייה – מצב כלכלי קשה באתיופיה / קשר לעם היהודי
קשיים של העולים – מראה חיצוני שונה (צבע עור) / פער בין חיי הקהילה האתיופית לבין חיי
הקהילה במדינה בתחום חיי המשפחה / פולחן דתי שונה מהנהוג בישראל.

**ב. גישה רב תרבותית – לפי הגישה לא ניתן לכפות ביטול של תרבות קודמת ויש ליצור
חברה בה כל תרבות יכולה לבטא את מאפייניה היחודיים.**

ביטויים –

תחום התקשורת – הקמת ערוצים לקבוצות שונות – לדוגמא ערוץ שידורים בשפה הרוסית
תחום הספורט – אי שייכותם של מועדוני הספורט לתנועות פוליטיות או לתנועות נוער.
תחום החינוך – קיום ארבע מערכות חינוך שונות ומקבילות בישראל.